

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

อ.เสาวพร สุขเกิด

อ.ดร.สุริษา เชนูชาญ

ผศ.ไชยพล กลิ่นจันทร์

อ.ปัญญาชสิทธิ์ เต่าทอง

ผศ.ดร.พรพจน์ จุลสวัสดิ์

อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ

สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีมีเดีย

สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัล

สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต



บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น มีเนื้อที่ประมาณ 24.07 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,045 ไร่ พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร มีแม่น้ำลพบุรีไหลผ่านกลางตำบลเป็นถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งในแม่น้ำพบปัญหาวัชพืช โดยเฉพาะผักตบชวา ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมกำจัดผักตบชวาพร้อมทั้งปรับปรุงทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง ระบบการเตือนภัย ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด วิธีการกำจัดส่วนใหญ่คือนำต้นผักตบชวาขึ้นจากน้ำและกองเผา หรือใส่รถขยะนำไปทิ้งที่กองขยะที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางของจังหวัด ส่งผลต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นได้มีนโยบายการจัดการขยะภายในชุมชน มีการนำผู้นำชุมชนประชาชนเข้ารับการการศึกษาดูในที่เขตจังหวัดภาคใต้ เมื่อปี 2564 เกี่ยวกับการจัดการขยะและการแปรรูปกระจูด หรือพันธ์ไม้ประเภทกก เป็นกระเป่า และผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกมากมาย ส่งผลให้เกิดอาชีพและรายได้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง

ภายหลังการเข้ารับการศึกษาดูงาน ได้นำสิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงานมาถอดบทเรียนร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มเกษตรกร ต่างๆ ในชุมชน เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการจัดการขยะ โดยมีกลุ่มประชาชนในชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้นในหมู่ที่ 9 ที่มีการทำผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ เส้นพลาสติก และเชือกมัดฟาง ซึ่งมองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำผักตบชวาในพื้นที่มาทำการจักสานแทนวัตถุดิบเดิมที่มีราคาต้นทุนสูงและยังเป็นการช่วยลดปัญหาการจัดการขยะในแม่น้ำของชุมชนอีกด้วย

คณะผู้ร่วมโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ University as a Market place ได้ทำการลงพื้นที่สำรวจความต้องการในการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลโพธิ์เก้าต้น พบกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านโพธิ์เก้าต้นที่ทำการผลิตสินค้าประเภทขนมไทย และนำไปจำหน่ายในเขตพื้นที่ตลาดสินค้าชุมชน OTOP ในห้างสรรพสินค้าของจังหวัดลพบุรี โลตัส บิ๊กซี ทั้งสองสาขา และในตลาดของบริษัทมินิแบ สาขาลพบุรี ที่พบความต้องการของกลุ่มฯ ที่ต้องการบรรจุภัณฑ์ประเภทตะกร้าใส่ของฝาก ของที่ระลึก เพื่อบรรจุขนมในเทศกาลงานสำคัญต่างๆ และผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้เป็นภาชนะสำหรับจัดอาหารว่างในการประชุม ให้มีความสวยงามและลดโลกร้อน ภายในแนวคิดของผลิตภัณฑ์สีเขียว อีกทั้งคณะผู้เข้าร่วมโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ University as a Market place ได้ทำการวิเคราะห์และเข้ารับฟังปัญหาจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการขยะชุมชน จึงมีแนวคิดร่วมกันกับชุมชนและหน่วยงานว่าหากสามารถนำผักตบชวาที่เป็นปัญหาวัชพืช มาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จักสานในรูปแบบต่างๆ ช่วยในการแก้ปัญหาหน้าเสาเสีย กำจัดวัชพืชในแม่น้ำ ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนในตำบล ทั้งยังมีตลาดในการรองรับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้วอีกด้วย



วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา ของชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ให้เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
2. เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มบุคคลทั่วไปในชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

พื้นที่ดำเนินโครงการ

องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ธันวาคม 2565 - สิงหาคม 2566

วิธีการดำเนินการโครงการ

ขั้นตอนที่ 1

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา รวมทั้งการจัดจำหน่ายสินค้าที่ได้จากการผลิต ของชุมชนโพธิ์เก้าต้น โดยทำศึกษาปัญหาของชุมชน การสำรวจราคาต้นทุนของการผลิต และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

2. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา โดยมีการสำรวจและประเมินราคาของผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานตลาดในปัจจุบัน ทำการสำรวจเส้นทางการจำหน่าย

3. ประชาสัมพันธ์ กลุ่มประชาชนในพื้นที่เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2

4. นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาที่พร้อมจัดทำสินค้าที่มีการสอดแทรกเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น

5. ออกแบบโครงสร้างต้นแบบให้แก่ผลิตภัณฑ์ผักตบชวาของชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น ให้มีความเหมาะสม สวยงาม

ขั้นตอนที่ 3

6. ผลิตต้นแบบของผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา จำนวน 2 แบบ แล้วนำไปสำรวจและทำประชาพิจารณ์จากกลุ่มผู้ผลิตและผู้จำหน่ายพร้อมทั้งสอบถามประชาชนเพื่อประเมินความพึงพอใจ ความสนใจ ที่มีต่อสินค้า

ขั้นตอนที่ 4

7. ผลิตตัวผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าโดยการทำโฆษณาเผยแพร่ โดยการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์และนำไปเผยแพร่ตามช่องทางต่าง ๆ
9. ประชุม สรุปผลการดำเนินโครงการ พร้อมทั้งมอบ เทคนิค รูปแบบ วิธีผลิต สินค้า ที่ออกแบบเสร็จให้ประชาชน ชุมชนกลุ่มเป้าหมาย
10. เผยแพร่องค์ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรม สู่สาธารณชน



ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้เรื่องผักตบชวาสำหรับการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์นำบทสรุปที่ได้จากการร่วมสนทนากลุ่ม ได้มาซึ่งสภาพปัญหา อุปสรรค และบริบทวัตถุประสงค์จากธรรมชาติ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค แนวทางการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

ผู้เข้าร่วมโครงการทราบถึงปัญหาจากผักตบชวาเป็นพืชน้ำล้มลุกที่ทำให้เกิดปัญหาในชุมชน แล้วยังนำความรู้ที่ได้นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับชุมชน/กลุ่ม เพื่อสร้างมูลค่าของสินค้าที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงวิธีการเก็บผักตบชวาจากบึง คลองนำมาตากแห้ง อบรมเพื่อไม่ให้เกิดเชื้อรา และยังคงการใช้งานได้นาน ได้รับความรู้วิธีการทำรูปแบบของผักตบชวาแบบกลมและแบบแบน ที่นำมาสานให้เกิดผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

กิจกรรมที่ 2 ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภาชนะรองอาหารและโคมไฟจากผักตบชวา โดย การให้ความรู้จากวิทยากรในการเลือกผักตบชวาสำหรับนำมาสานผลิตภัณฑ์ที่รองอาหารและ โคมไฟ การรักษาให้ใช้ยาวนาน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดำเนินงานโดยการเตรียมเส้นผักตบชวา 2 รูปแบบ คือ แบบกลม และแบบแบน ทางชุมชน/กลุ่ม ได้เรียนรู้วิธีการตาก อบรมและรีด เพื่อให้เกิดรูปแบบที่สามารถ นำไปสานได้ โดยมีการพัฒนาเป็นภาชนะรองอาหารมีขนาด กว้าง 18 ซม ยาว 23 ซม โคมไฟ ขนาด กว้าง 18 ซม สูง 15 ซม และโคมไฟขนาดกว้าง 23 ซม สูง 18 ซม ซึ่งชุมชน/กลุ่มได้ ผลิตผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา 2 ผลิตภัณฑ์ รวมถึงวิธีการรักษาด้วยการอบและการเคลือบให้มีความ คงทนและมีความแข็งแรงเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้ในการจัดวางอาหารว่างและน้ำดื่ม โดยใช้ภาชนะรองที่ทำ มาจากผักตบชวา โดยให้ความรู้องค์ประกอบการจัดวางให้มีความเหมาะสมกับอาหารแต่ละ ประเภท

ชุมชน/กลุ่มได้รับความรู้เรื่องรูปแบบ ประเภทของการจัดวางอาหารว่างและน้ำดื่ม เช่น ขนมไทย ขนมแบบทอด ผลไม้ เป็นต้น โดยจะมีการใช้ความรู้ องค์ประกอบของการจัดวางให้น่า ทานมากขึ้น รวมถึงวัตถุดิบหรือใบไม้ หรือกิ่งไม้ ที่อยู่ในชุมชนนำมาปรับแต่งให้สวยงามและ สะดวกในเสิร์ฟอาหารว่างและน้ำดื่มโดยการใช้การสาน

กิจกรรมที่ 4 การให้ความรู้เรื่องการเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์โคม ไฟจากผักตบชวา เทคนิคการเลือกอุปกรณ์ไฟฟ้าให้เหมาะสมและประหยัดค้ค่ากับผลิตภัณฑ์ โคมไฟจากผักตบชวา และลงมือปฏิบัติในการประกอบระบบไฟฟ้าให้เหมาะสมกับโคมไฟที่ทำ มาจากผักตบชวา

ชุมชน/กลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่เหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์ที่ทำ มาจากผักตบชวาและชุมชน/กลุ่ม สามารถประกอบอุปกรณ์ได้ด้วยตนเอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายใน จ้างการต่ออุปกรณ์





การนำไปใช้ประโยชน์

กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาที่ช่วยส่งเสริมรายได้ให้กลับกลุ่มและชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น ได้องค์ความรู้และมีแนวทางในการสนับสนุนรายได้ให้แก่ชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากการจำหน่ายสินค้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ผลงานเชิงวิชาการและการบริการสังคม โดยใช้พัฒนาท้องถิ่นตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการพัฒนาารูปแบบจากผักตบชวาให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่หลากหลายและประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้า